

NOTAT

Til NVE

Fra La Naturen Leve

Dato 12. april 2017

LNLS forslag til metodebeskrivelse for videre utbygging av norsk, landbasert vindkraft

Vårt utgangspunkt

La Naturen Leve har mottatt NVEs brev av 20. mars 2017, der vi inviteres til å gi innspill til metodebeskrivelse for nasjonal ramme for vindkraft på land. Vi takker for invitasjonen og vil gjerne gi vårt bidrag.

Vårt utgangspunkt er at myndighetenes arbeid med vindkraft må begynne i en annen ende enn det OED og NVE legger opp til. LNL kan ikke medvirke til å utvikle metoder som tar sikte på å legge til rette for mer vindkraft i Norge, uten at slik utbygging er forankret i relevant forskning fra uavhengige miljøer.

Vindkraftsatsingen i Norge mangler et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag. Dels er den basert på politisk ønsketenkning og luftige ambisjoner, godt hjulpet av bastant lobbyvirksomhet fra såkalte klimaorganisasjoner. Dels er den forankret i vindkraftbransjens ønsker om fortjeneste, herunder statlige foretaks ønsker om å tjene penger på krafteksport, ref. debatten om nye utenlandskabler.

Ikke noe av dette kan forsvare en videre utbygging av norsk vindkraft.

Vårt innspill vil derfor dreie seg om en alternativ tenkemåte, en annen tilnærming til spørsmålet om utbygging av mer fornybar kraft i Norge, basert på en vurdering av om det i det hele tatt er behov for mer norsk, landbasert vindkraft.

Den vurderingen må begynne med to helt grunnleggende spørsmål, som henger nøye sammen. De er vel aldri blitt stilt av norske politikere eller noe norsk myndighetsorgan, så vidt vi vet:

Hva vil behovet for kraft i Norge være frem mot 2050?

Og, i lys av svaret, neste spørsmål:

Hvordan skal vi eventuelt skaffe kraften - til minst mulig kostnad og størst mulig samfunnsnytte?

Dette utgangspunkt medfører en ganske annen metodebeskrivelse enn den OED/NVE etterspør i nevnte brev. Det er den vi presenterer her. Vi håper den vil bli vurdert seriøst av begge organer.

Våre forslag til metodikk

1. Først må *behovet for kraft og evt. ytterligere kraftutbygging* i Norge bringes på det rene:

Hvilket kraftbehov foreligger i tiden frem mot 2050, gitt bl. a. den satsning på elektrifisering av bl. transport og industri som nå pågår/planlegges, EUs kommende fornybarkrav og visjonene om Norge som grønt batteri for Europa?

NVE har selv arbeidet med spørsmålet og er dessuten godt kjent med professor Kjell Bendiksens rapport "Det norske energisystemet mot 2030" (mars 2104) og de prognoser som bl. a. SINTEF/Cedren og Statnett har fremlagt de siste par år. Det er forsket mye på dette, men prognosene spriker og mer forskning er nødvendig.

2. Når behovet er kartlagt, hvordan ser *tilbudssiden* ut? Det er forsket en del også på dette, men neppe nok til å få gode svar på følgende:

- a. Hva er kraftpotensialet frem mot 2050, i lys av bl.a. teknisk oppgradering av vannkraftanleggene, de allerede gitte konsesjonene til småkraft og vindkraft, økt nedbør etc; jfr. bl. a. de referansene som er nevnt under 1. ovenfor.
- b. Hva er potensialet for energisparing/effektivisering? Det er enighet blant politikerne og alle norske miljøorganisasjoner om behovet for en mye sterkere prioritering av det vi her for korthets skyld kaller Enøktiltak. Gode tiltak er gjennomført/planlagt, men mange gjenstår før målet er nådd.
- c. Hva er potensialet for bl. a. biogass/drivstoff, solkraft og bølge/tidevannskraft i et 30-års perspektiv? Her mangler for en stor del uavhengig forskning og tiden er mer enn moden for økt innsats.
- d. I lys av alt dette kan man stille spørsmålet: Er mer norsk vindkraft påkrevet for å dekke fremtidens kraftbehov?

3. *Har norsk vindkraft klimaeffekt?* "Alle" tar i dag klimaeffektene av norsk vindkraft for gitt. Enhver utbygger bruker klimabidraget som et hovedargument for mer utbygging og NVE/OED anvender det som en viktig begrunnelse for sine konsesjoner. Vi er for vår del ikke kjent med noen uavhengig forskning som påviser sammenheng mellom norsk vindkraft og klimaeffekt. Tvert i mot går ledende norske forskningsmiljøer sterkt ut mot en slik sammenheng, f. eks. SSB, NTNU, BI og andre.

Det er neppe tvil om at påstått klimaeffekt har vært et viktig premiss for de politiske vedtak det siste tiåret om grønne sertifikater, samarbeidsavtalen med Sverige og den tilhørende preferansen for vindkraft. Dessverre er premisset mer tuftet på synsing og håp enn på fakta. Slik sett har prosessen mange likhetstrekk med den biodieseldebatten som nå pågår.

Før klimabidraget anvendes som argument for ytterligere utbygging av vindkraft, må det fremlegges relevant og uavhengig forskning som påviser sammenhengen.

4. *Naturødeleggelsene*. De naturødeleggelse landbasert vindkraft medfører, blir i dag systematisk undervurdert/underkommunisert av utbyggere, klimaorganisasjonene og dessverre også av politikere og NVE/OED. Konsekvensutredningene er ofte mangelfulle, slik det bl. a. fremgår av 2015-rapporten fra Miljødirektoratet, som NVE godt kjenner. Dette er i lang rekke saker påpekt av fylkesmenn over store deler av landet, uten særlig gjennomslag. Fremdeles er det utbyggerhensyn og klimaargumenter som, sammen med NVEs «samlede vurderinger», ofte ser ut til å trumfe faglig begrunnede protester og innsigelser mot utbygging i sårbare områder. Under denne argumentasjonen vet vi det ligger sterke økonomiske interesser; hos både utbyggere, mange kommuner og statlige kraftaktører. Grove naturinngrep over hele landet blir resultatet. Den verste skaden står sannsynligvis veibyggingen for, men også oppstillingsplassene og linjefremføringen ødelegger naturen. Tap av INON og naturmangfold, av rødlistearter av mange slag, tap av vandreområder for villrein og av beiteområder for tamrein er noen de bekymringer norsk naturfaglig ekspertise har fremlagt. Det er forsket lite på konsekvensene av alt dette og enda mindre på sumvirkningene av alle inngrepene, ref. naturmangfoldlovens begrep «samlet belastning», § 10. I tillegg kommer selvsagt menneskers tap av naturopplevelser, av rekreasjonsområder og av stillhet i tilnærmet uberørt natur – og avledet av dette, konsekvensene for reiseliv og turisme.

LNL krever en mye tyngre og mer målrettet naturfaglig forskningsinnsats før flere konsesjoner gis og lokasjoner vurderes.

5. *Støy og helseplager* fra vindturbiner er et annet område som nærmest roper på mer forskning. Dagens norske støykrav er tilpasset gårsdagens turbiner og bygger dessuten på målinger/erfaringer fra land med flatt terreng og mye jordbruksland. Som kjent er norsk topografi ganske annerledes. Behovet for ny kunnskap og nye støykrav er derfor påtrengende, ikke minst i lys av de stadig høyere (og dermed stadig mer støyende) turbiner som nå kommer. Vi vet at NVE er blitt mer oppmerksom på denne problemstillingen de siste par årene - men da må man også ta realiteten inn over seg: Norske støykrav må snarest revideres, basert på norsk, uavhengig forskning, før nye konsesjoner gis. NVEs nylig utgitte støyrapport underbygger dette.
6. *Bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske lønnsomhet* må vies mye større oppmerksomhet. Ledende norske samfunnsøkonomer har i årevis

påpekt dette, uten å få politisk gehør. Det er et faktum at norske vindkraftverks regnskaper hittil stort sett går i rødt. Viktige spørsmål blir da:

- a. Hvilke kostnader kan utbyggere av norsk, landbasert vindkraft forvente i årene mot 2050? Kostnadene, særlig til turbiner, påstås å synke drastisk, men vi registrerer at vindkraftbransjen opererer med et annet/lavere kostnadsbilde pr kilowattime enn flere uavhengige konsulenter og også NVE selv gjør. Vi registrerer videre at samtlige av de investeringer som i dag fører til utbygging av norsk vindindustri, kommer fra utenlandske investorer, som av ulike grunner opererer med helt andre krav til avkastning. Det bør være en tankevekker for norske myndigheter at norske investorer ikke finner lønnsomhet i prosjektene.
- b. Hva med kraftprisene? Det er, i lys av de stadig økende kraftoverskudd i Norden og Europa, lite som tyder på vesentlig høyere kraftpriser i overskuelig fremtid. Både rådgivningsfirmaer og norske kraftselskaper mener dette, senest Lyse Energi for kort tid siden. Sertifikatprisene er historisk lave – og det norske sertifikatsystemet utfases fra 2021. EUs kvoteregime ser ikke ut til å få den overhaling som mange ønsker, noe som kunne ført til en annen CO₂-prising og høyere kraftpriser. Det er på ingen måte gitt at dagens investeringsbeslutninger gir avkastning i morgendagens marked. I sum tilsier dette at fremtidige prosjekters bedriftsøkonomiske lønnsomhet er tvilsom – og bør ettergås grundig av andre enn bransjens aktører.
- c. I et samfunnsøkonomisk perspektiv, der de eksterne kostnadene medregnes, går heller ikke regnestykket opp. Det er på ingen måte nok at Statkraft og Statnett kan få en mulig fortjeneste på utenlandskabler og kraftsalg; det gir sterkt begrenset samfunnsnytte. Det som betyr noe, er hvilke tap/kostnader samfunnet som helhet blir påført gjennom vindkraftutbyggingen: Subsidier/grønne sertifikater til titalls milliarder; omfattende naturødeleggelser over hele landet; tap av naturopplevelser og rekreasjonsmuligheter for norske borgere, støyplager for naboer til anleggene; norske kommuner som får "kompensert» ødeleggelsene med høyst usikre inntekter og svært få arbeidsplasser; etc. Slike kostnader må det forskes mer på!
- d. Er Norge dessuten tjent med at vindindustrianlegg nå selges fritt til utenlandske investorer? Burde ikke de samme restriksjoner gjelde som dem vi for 100 år siden innførte for salg av vannkraftanlegg til utlendinger?

Vi har ovenfor reist en rekke spørsmål som det må gis faglig relevante svar på før flere konsesjoner innvilges. Når svarene foreligger, kan myndighetene vurdere om vindkraft i Norge skal videreutvikles eller skrinlegges. Da først er det grunnlag for å mene noe om lokasjoner og geografiske rammer for en evt. videre utbygging.

Vi minner for ordens skyld om at LNL i en rekke sammenhenger, også i vårt innspill til energimeldingen, har gått inn for en tilsvarende tilnærming til utbygging av landbasert vindkraft.

For La Naturen Leve

Vennlig hilsen
Karin Leonhardsen (sign.)
Styreleder

Vidar Lindefjeld (sign.)
Politisk rådgiver